פרשת שמיני

ספר ויקרא · עם פירוש רש״י

נוסח המקרא: מקרא על פי המסורה (CC BY-SA), באדיבות ספריא.
פירוש רש״י: Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silbermann, 1929-1934 (Public Domain), באדיבות ספריא.
הקובץ מופץ בחינם ברישיון CC BY-SA: מותר להעתיק ולהפיץ, עם ציון המקור ובאותו רישיון.
geulaquiz.com

פרק ט׳

א׳ וַיְהִי֙ בַּיּ֣וֹם הַשְּׁמִינִ֔י קָרָ֥א מֹשֶׁ֖ה לְאַהֲרֹ֑ן וּלְבָנָ֣יו וּלְזִקְנֵ֔י יִשְׂרָאֵֽל׃

ויהי ביום השמיני. לַמְּלוּאִים; הוּא רֹאשׁ חֹדֶשׁ נִיסָן שֶׁהוּקַם הַמִּשְׁכָּן בּוֹ בַּיּוֹם וְנִטַּל עֶשֶׂר עֲטָרוֹת הַשְּׁנוּיוֹת בְּסֵדֶר עוֹלָם׃

ולזקני ישראל. לְהַשְׁמִיעָם שֶׁעַל פִּי הַדִּבּוּר אַהֲרֹן נִכְנָס וּמְשַׁמֵּשׁ בִּכְהֻנָּה גְּדוֹלָה וְלֹא יֹאמְרוּ מֵאֲלָיו נִכְנָס (תנחומא)׃

ב׳ וַיֹּ֤אמֶר אֶל־אַהֲרֹן֙ קַח־לְךָ֣ עֵ֔גֶל בֶּן־בָּקָ֖ר לְחַטָּ֑את וְאַ֖יִל לְעֹלָ֥ה תְמִימִ֖ם וְהַקְרֵ֥ב לִפְנֵ֖י יְהוָֽה׃

קח לך עגל. לְהוֹדִיעַ שֶׁכִּפֵּר לוֹ הַקָּבָ״ה עַל יְדֵי עֵגֶל זֶה עַל מַעֲשֵׂה הָעֵגֶל שֶׁעָשָׂה (שם)׃

ג׳ וְאֶל־בְּנֵ֣י יִשְׂרָאֵ֣ל תְּדַבֵּ֣ר לֵאמֹ֗ר קְח֤וּ שְׂעִיר־עִזִּים֙ לְחַטָּ֔את וְעֵ֥גֶל וָכֶ֖בֶשׂ בְּנֵי־שָׁנָ֑ה תְּמִימִ֖ם לְעֹלָֽה׃

ד׳ וְשׁ֣וֹר וָאַ֗יִל לִשְׁלָמִים֙ לִזְבֹּ֣חַ לִפְנֵ֣י יְהוָ֔ה וּמִנְחָ֖ה בְּלוּלָ֣ה בַשָּׁ֑מֶן כִּ֣י הַיּ֗וֹם יְהוָה֙ נִרְאָ֣ה אֲלֵיכֶֽם׃

כי היום ה׳ נראה אליכם. לְהַשְׁרוֹת שְׁכִינָתוֹ בְּמַעֲשֵׂה יְדֵיכֶם, לְכָךְ קָרְבָּנוֹת הַלָּלוּ בָּאִין חוֹבָה לְיוֹם זֶה׃

ה׳ וַיִּקְח֗וּ אֵ֚ת אֲשֶׁ֣ר צִוָּ֣ה מֹשֶׁ֔ה אֶל־פְּנֵ֖י אֹ֣הֶל מוֹעֵ֑ד וַיִּקְרְב֖וּ כָּל־הָעֵדָ֥ה וַיַּעַמְד֖וּ לִפְנֵ֥י יְהוָֽה׃

ו׳ וַיֹּ֣אמֶר מֹשֶׁ֔ה זֶ֚ה הַדָּבָ֣ר אֲשֶׁר־צִוָּ֣ה יְהוָ֔ה תַּעֲשׂ֖וּ וְיֵרָ֥א אֲלֵיכֶ֖ם כְּב֥וֹד יְהוָֽה׃

ז׳ וַיֹּ֤אמֶר מֹשֶׁה֙ אֶל־אַהֲרֹ֔ן קְרַ֥ב אֶל־הַמִּזְבֵּ֖חַ וַעֲשֵׂ֣ה אֶת־חַטָּאתְךָ֣ וְאֶת־עֹלָתֶ֑ךָ וְכַפֵּ֥ר בַּעַדְךָ֖ וּבְעַ֣ד הָעָ֑ם וַעֲשֵׂ֞ה אֶת־קׇרְבַּ֣ן הָעָ֗ם וְכַפֵּ֥ר בַּעֲדָ֛ם כַּאֲשֶׁ֥ר צִוָּ֖ה יְהוָֽה׃

קרב אל המזבח. שֶׁהָיָה אַהֲרֹן בּוֹשׁ וְיָרֵא לָגֶשֶׁת, אָמַר לוֹ מֹשֶׁה, לָמָּה אַתָּה בוֹשׁ? לְכָךְ נִבְחַרְתָּ (ספרא)׃

את חטאתך. עֵגֶל בֶּן בָּקָר׃

ואת עלתך. הָאַיִל׃

קרבן העם. שְׂעִיר עִזִּים וְעֵגֶל וְכֶבֶשׂ; כָּל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר ״עֵגֶל״ בֶּן שָׁנָה הוּא וּמִכָּאן אַתָּה לָמֵד (שם)׃

ח׳ וַיִּקְרַ֣ב אַהֲרֹ֗ן אֶל־הַמִּזְבֵּ֙חַ֙ וַיִּשְׁחַ֣ט אֶת־עֵ֔גֶל חַטַּ֖את אֲשֶׁר־לֽוֹ׃

ט׳ וַיַּקְרִ֤בוּ בְּנֵֽי־אַהֲרֹן֙ אֶת־הַדָּ֣ם אֵלָ֔יו וַיִּטְבֹּ֥ל אֶצְבָּע֖וֹ בַּדָּ֑ם וַיִּתֵּ֗ן עַל־קַרְנ֤וֹת הַמִּזְבֵּ֙חַ֙ וְאֶת־הַדָּ֣ם יָצַ֔ק אֶל־יְסוֹד֖ הַמִּזְבֵּֽחַ׃

י׳ וְאֶת־הַחֵ֙לֶב֙ וְאֶת־הַכְּלָיֹ֔ת וְאֶת־הַיֹּתֶ֖רֶת מִן־הַכָּבֵ֑ד מִן־הַחַטָּ֖את הִקְטִ֥יר הַמִּזְבֵּ֖חָה כַּאֲשֶׁ֥ר צִוָּ֖ה יְהוָ֥ה אֶת־מֹשֶֽׁה׃

י״א וְאֶת־הַבָּשָׂ֣ר וְאֶת־הָע֔וֹר שָׂרַ֥ף בָּאֵ֖שׁ מִח֥וּץ לַמַּחֲנָֽה׃

ואת הבשר ואת העור וגו׳. לֹא מָצִינוּ חַטָּאת חִיצוֹנָה נִשְׂרֶפֶת אֶלָּא זוֹ וְשֶׁל מְלוּאִים, וְכֻלָּן עַל פִּי הַדִּבּוּר׃

י״ב וַיִּשְׁחַ֕ט אֶת־הָעֹלָ֖ה וַיִּמְצְא֣וּ בְנֵֽי־אַהֲרֹ֣ן אֵלָ֔יו אֶת־הַדָּ֑ם וַיִּזְרְקֵ֥הוּ עַל־הַמִּזְבֵּ֖חַ סָבִֽיב׃

וימצאו. לְשׁוֹן הוֹשָׁטָה וְהַזָּמָנָה׃

י״ג וְאֶת־הָעֹלָ֖ה הִמְצִ֣יאוּ אֵלָ֑יו לִנְתָחֶ֖יהָ וְאֶת־הָרֹ֥אשׁ וַיְקַטֵּ֖ר עַל־הַמִּזְבֵּֽחַ׃

י״ד וַיִּרְחַ֥ץ אֶת־הַקֶּ֖רֶב וְאֶת־הַכְּרָעַ֑יִם וַיְקַטֵּ֥ר עַל־הָעֹלָ֖ה הַמִּזְבֵּֽחָה׃

ט״ו וַיַּקְרֵ֞ב אֶת קׇרְבַּ֣ן הָעָ֗ם וַיִּקַּח֙ אֶת־שְׂעִ֣יר הַחַטָּ֣את אֲשֶׁר֮ לָעָם֒ וַיִּשְׁחָטֵ֣הוּ וַיְחַטְּאֵ֔הוּ כָּרִאשֹׁ֖ון׃

ויחטאהו. עָשָׂהוּ כְּמִשְׁפַּט חַטָּאת:

כראשון. כְּעֵגֶל שֶׁלּוֹ:

ט״ז וַיִּקְרַב אֶת־הָעֹלָה וַיַּעַשֶׂהָ כַּמִּשְׁפָּט:

ויעשה כמשפט. הַמְפֹרָשׁ בְּעוֹלַת נְדָבָה בְּוַיִּקְרָא:

י״ז וַיַּקְרֵב ׀ אֶת־הַמִּנְחָה וַיְמַלֵּא כַפּוֹ ׀ מִמֶּנָּה וַיַּקְטֵר עַל־הַמִּזְבֵּחַ מִלְּבַד עֹלַת הַבֹּקֶר:

וימלא כפו. הֵיא קֶמִיצָה (שם):

מלבד עלת הבקר. כָּל אֵלֶּה עָשָׂה אַחַר עוֹלַת הַתָּמִיד:

י״ח וַיִּשְׁחַט אֶת־הַשּׁוֹר ׀ וְאֶת־הָאַיִל זֶבַח הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר לָעָם וַיִּמְצְאוּ בְּנֵי אַהֲרֹן ׀ אֶת־הַדָּם ׀ אֵלָיו וַיִּזְרְקֵהוּ עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב:

י״ט וְאֶת־הַחֲלָבִים מִן־הַשּׁוֹר וּמִן־הָאַיִל הָאַלְיָה וְהַמְכַסֶּה ׀ וְהַכְּלָיֹת וְיֹתֶרֶת הַכָּבֵד:

והמכסה. חֵלֶב הַמְכַסֶּה אֶת הַקֶּרֶב:

כ׳ וַיָּשִׂימוּ אֶת־הַחֲלָבִים עַל־הֶחָזוֹת וַיַּקְטֵר הַחֲלָבִים הַמִּזְבֵּחָה:

וישימו את החלבים על החזות. לְאַחַר הַתְּנוּפָה נִתָּנָן כֹּהֵן הַמַּגִּיף לְכֹהֵן אַחֵר לְהַקְטִירָם, נִמְצְאוּ הָעֶלְיוֹנִים לְמַטָּה (מנחות ס״ב):

כ״א וְאֶת הֶחָזוֹת וְאֶת־שׁוֹק הַיָּמִין הֵנִיף אַהֲרֹן תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה:

כ״ב וַיִּשָּׂא אַהֲרֹן אֶת־יָדָו אֶל־הָעָם וַיְבָרְכֵם וַיֶּרֶד מֵעֲשֹׂת הַחַטָּאת וְהָעֹלָה וְהַשְּׁלָמִים:

ויברכם. בִּרְכַּת כֹּהֲנִים — יְבָרֶכְךָ, יָאֵר, יִשָּׂא (סוטה ל״ח):

וירד. מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ:

כ״ג וַיָּבֹא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן ׀ אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד וַיֵּצְאוּ וַיְבָרְכוּ אֶת־הָעָם וַיֵּרָא כְּבוֹד־יְהוָה אֶל־כָּל־הָעָם:

ויבא משה ואהרן וגו׳. לָמָּה נִכְנְסוּ? מָצָאתִי בְּפָרָשַׁת מִלּוּאִים, בְּבָרִיְתָא הַנּוֹסֶפֶת עַל תּוֹרַת כֹּהֲנִים שֶׁלָּנוּ, לָמָּה נִכְנַס מֹשֶׁה עִם אַהֲרֹן? לְלַמְּדוֹ עַל מַעֲשֵׂה הַקְּטֹרֶת, אוֹ לֹא נִכְנַס אֶלָּא לְדָבָר אַחֵר? הֲרֵינִי דָן, יָרִידָה וּבִיאָה טְעוּנָה בְּרָכָה, מַה יְּרִידָה מֵעֵין עֲבוֹדָה אַף בִּיאָה מֵעֵין עֲבוֹדָה, הָא לָמַדְתָּ לָמָּה נִכְנַס מֹשֶׁה עִם אַהֲרֹן לְלַמְּדוֹ עַל מַעֲשֵׂה הַקְּטֹרֶת; דָּ״אַ כֵּיוָן שֶׁרָאָה אַהֲרֹן שֶׁקֵּרְבוּ כָּל הַקָּרְבָּנוֹת וְנַעֲשׂוּ כָּל הַמַּעֲשִׂים וְלֹא יָרְדָה שְׁכִינָה לְיִשְׂרָאֵל, הָיָה מִצְטַעֵר וְאוֹמֵר, יוֹדֵעַ אֲנִי שֶׁבָּעֲס הַקָּבָ״ה עָלַי וּבִשְׁבִילִי לֹא יָרְדָה שְׁכִינָה לְיִשְׂרָאֵל, אָמַר לוֹ לְמֹשֶׁה, מֹשֶׁה אָחִי, כָּךְ עָשִׂיתָ לִי שֶׁנִּכְנַסְתִּי וְנִתְבַּיַּשְׁתִּי? מִיַּד נִכְנַס מֹשֶׁה עִמּוֹ וּבִקְּשׁוּ רַחֲמִים וְיָרְדָה שְׁכִינָה לְיִשְׂרָאֵל (ספרא):

ויצאו ויברכו את העם. אָמְרוּ וִיהִי נֹעַם ה׳ אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ, יְהִי רָצוֹן שֶׁתִּשְׁרֶה שְׁכִינָה בְּמַעֲשֵׂה יְדֵיכֶם; לְפִי שֶׁכָּל שִׁבְעַת יְמֵי הַמִּלּוּאִים שֶׁהֶעֱמִידוּ מֹשֶׁה לַמִּשְׁכָּן וְשִׁמֵּשׁ בּוֹ וּפֵרְקוֹ בְּכָל יוֹם לֹא שָׁרְתָה בּוֹ שְׁכִינָה, וְהָיוּ יִשְׂרָאֵל נִכְלָמִים וְאוֹמְרִים לְמֹשֶׁה, מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, כָּל הַטֹּרַח שֶׁטָּרַחְנוּ שֶׁתִּשְׁרֶה שְׁכִינָה בֵּינֵינוּ וְנֵדַע שֶׁנִּתְכַּפֵּר לָנוּ עֵגֶל הָעֵגֶל, לְכָךְ אָמַר לָהֶם זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה ה׳ תַּעֲשׂוּ וְיֵרָא אֲלֵיכֶם כְּבוֹד ה׳ — אַהֲרֹן אָחִי כְּדַאי וְחָשׁוּב מִמֶּנִּי, שֶׁעַל יְדֵי קָרְבְּנוֹתָיו וַעֲבוֹדָתוֹ תִּשְׁרֶה שְׁכִינָה בָּכֶם וְתֵדְעוּ שֶׁהַמָּקוֹם בָּחַר בּוֹ:

כ״ד וַתֵּצֵא אֵשׁ ׀ מִלִּפְנֵי יְהוָה וַתֹּאכַל ׀ עַל־הַמִּזְבֵּחַ אֶת־הָעֹלָה וְאֶת־הַחֲלָבִים וַיַּרְא כָּל־הָעָם ׀ וַיָּרֹנּוּ וַיִּפְּלוּ עַל־פְּנֵיהֶם:

וירנו. כְּתַרְגּוּמוֹ:

פרק י׳

א׳ וַיִּקְחוּ בְנֵי־אַהֲרֹן נָדָב וַאֲבִיהוּא אִישׁ מַחְתָּתוֹ וַיִּתְּנוּ בָהֵן ׀ אֵשׁ וַיָּשִׂימוּ עָלֶיהָ קְטֹרֶת וַיַּקְרִיבוּ לִפְנֵי יְהוָה ׀ אֵשׁ זָרָה אֲשֶׁר לֹא צִוָּה אֹתָם:

ב׳ וַתֵּצֵא אֵשׁ מִלִּפְנֵי יְהוָה וַתֹּאכַל אוֹתָם וַיָּמֻתוּ לִפְנֵי יְהוָה:

ותצא אש. רַ׳ אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר לֹא מֵתוּ בְּנֵי אַהֲרֹן אֶלָּא עַל יְדֵי שֶׁהוֹרוּ הֲלָכָה בִּפְנֵי מֹשֶׁה רַבָּן, רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר שְׁתוּיֵי יַיִן נִכְנְסוּ לַמִּקְדָּשׁ, תֹּדַע, שֶׁאַחַר מִיתָתָן הִזְהִיר הַנּוֹתָרִים שֶׁלֹּא יִכָּנְסוּ שְׁתוּיֵי יַיִן לַמִּקְדָּשׁ, מָשָׁל לְמֶלֶךְ שֶׁהָיָה לוֹ בֶּן בַּיִת וְכוּ׳, כְּדְאִיתָא בְּוַיִּקְרָא רַבָּה:

ג׳ וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־אַהֲרֹן הוּא אֲשֶׁר־דִּבֶּר יְהוָה ׀ לֵאמֹר בִּקְרֹבַי אֶקָּדֵשׁ וְעַל־פְּנֵי כָל־הָעָם אֶכָּבֵד וַיִּדֹּם אַהֲרֹן׃

הוא אשר דבר וגו׳. הֵיכָן דִּבֶּר? וְנֹעַדְתִּי שָׁמָּה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְנִקְדַּשׁ בִּכְבֹדִי (שמות כ״ט), אַל תִּקְרֵי בִּכְבֹדִי אֶלָּא בִּמְכֻבָּדַי; אָמַר לוֹ מֹשֶׁה לְאַהֲרֹן, אַהֲרֹן אָחִי, יוֹדֵעַ הָיִיתִי שֶׁיִּתְקַדֵּשׁ הַבַּיִת בִּמְיֻדָּעָיו שֶׁל מָקוֹם, וְהָיִיתִי סָבוּר אוֹ בִי אוֹ בָךְ, עַכְשָׁיו רוֹאֶה אֲנִי שֶׁהֵם גְּדוֹלִים מִמֶּנִּי וּמִמְּךָ (ספרא):

וידם אהרן. קִבֵּל שָׂכָר עַל שְׁתִיקָתוֹ, וּמַה שָּׂכָר קִבֵּל? שֶׁנִּתְיַחֵד עִמּוֹ הַדִּבּוּר — שֶׁנֶּאֱמְרָה לוֹ לְבַדּוֹ פָּרָשַׁת שְׁתוּיֵי יַיִן (ויקרא רבה י״ב):

בקרבי. בִּבְחִירַי:

ועל פני כל העם אכבד. כְּשֶׁהַקָּבָ״ה עוֹשֶׂה דִּין בַּצַּדִּיקִים מִתְיָרֵא וּמִתְעַלֶּה וּמִתְקַלֵּס, אִם כֵּן בְּאֵלּוּ, כָּל שֶׁכֵּן בָּרְשָׁעִים; וְכֵן הוּא אוֹמֵר נוֹרָא אֱלֹהִים מִמִּקְדָּשֶׁיךָ (תהלים ס״ח), אַל תִּקְרֵי מִמִּקְדָּשֶׁיךָ אֶלָּא מִמְּקַדְּשֶׁיךָ:

ד׳ וַיִּקְרָא מֹשֶׁה אֶל־מִישָׁאֵל ׀ וְאֶל אֶלְצָפָן בְּנֵי עֻזִּיאֵל דֹּד אַהֲרֹן וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם קִרְבוּ שְׂאוּ אֶת־אֲחֵיכֶם ׀ מֵאֵת פְּנֵי־הַקֹּדֶשׁ אֶל־מִחוּץ לַמַּחֲנֶה׃

דד אהרן. עֻזִּיאֵל אֲחִי עַמְרָם הָיָה שֶׁנֶּאֱמַר וּבְנֵי קְהָת וְגוֹ׳ (שמות ו׳):

שאו את אחיכם וגו׳. כְּאָדָם הָאוֹמֵר לַחֲבֵרוֹ, הַעֲבֵר אֶת הַמֵּת מִלִּפְנֵי הַכַּלָּה שֶׁלֹּא לְעַרְבֵּב אֶת הַשִּׂמְחָה:

ה׳ וַיִּקְרְבוּ וַיִּשָּׂאֵם ׀ בְּכֻתָּנְתָם אֶל־מִחוּץ לַמַּחֲנֶה כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר מֹשֶׁה׃

בכתנתם. שֶׁל מֵתִים; מְלַמֵּד שֶׁלֹּא נִשְׂרְפוּ בִּגְדֵיהֶם אֶלָּא נִשְׁמָתָם, כְּמִין שְׁנֵי חוּטִין שֶׁל אֵשׁ נִכְנְסוּ לְתוֹךְ חָטְמֵיהֶם (ספרא):

ו׳ וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־אַהֲרֹן וּלְאֶלְעָזָר וּלְאִיתָמָר ׀ בָּנָיו רָאשֵׁיכֶם אַל־תִּפְרָעוּ ׀ וּבִגְדֵיכֶם לֹא־תִפְרֹמוּ וְלֹא תָמֻתוּ וְעַל כָּל־הָעֵדָה יִקְצֹף וַאֲחֵיכֶם ׀ כָּל־בֵּית יִשְׂרָאֵל יִבְכּוּ אֶת־הַשְּׂרֵפָה אֲשֶׁר שָׂרַף יְהוָה׃

אל תפרעו. אַל תְּגַדְּלוּ שֵׂעָר, מִכָּאן שֶׁאָבֵל אָסוּר בְּתִסְפֹּרֶת, אֲבָל אַתֶּם אַל תְּעַרְבְּבוּ שִׂמְחָתוֹ שֶׁל מָקוֹם (מועד קטן י״ד):

ולא תמתו. הָא אִם תַּעֲשׂוּ תָּמוּתוּ (ספרא):

ואחיכם כל בית ישראל. מִכָּאן שֶׁצָּרְתָּן שֶׁל תַּלְמִידֵי חֲכָמִים מֻטֶּלֶת עַל הַכֹּל לְהִתְאַבֵּל בָּהּ (מועד קטן כ״ח):

ז׳ וּמִפֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא תֵצְאוּ פֶּן־תָּמֻתוּ כִּי־שֶׁמֶן מִשְׁחַת יְהוָה עֲלֵיכֶם וַיַּעֲשׂוּ כִּדְבַר מֹשֶׁה׃ {פ}

ח׳ וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־אַהֲרֹן לֵאמֹר׃

ט׳ יַיִן וְשֵׁכָר אַל־תֵּשְׁתְּ ׀ אַתָּה ׀ וּבָנֶיךָ אִתָּךְ בְּבֹאֲכֶם אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד וְלֹא תָמֻתוּ חֻקַּת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם׃

יין ושכר. יַיִן דֶּרֶךְ שִׁכְרוּתוֹ (ספרא):

בבאכם אל אהל מועד. אֵין לִי אֶלָּא בְּבֹאָכֶם לַהֵיכָל, בְּגִשְׁתָּם לַמִּזְבֵּחַ מִנַּיִן? נֶאֱמַר כָּאן בִּיאַת אֹהֶל מוֹעֵד וְנֶאֱמַר בְּקִדּוּשׁ יָדַיִם וְרַגְלַיִם בִּיאַת אֹהֶל מוֹעֵד, מַה לְּהַלָּן עֲשָׂה גִישַׁת מִזְבֵּחַ כְּבִיאַת אֹהֶל מוֹעֵד, אַף כָּאן עָשָׂה גִישַׁת מִזְבֵּחַ כְּבִיאַת אֹהֶל מוֹעֵד (שם):

י׳ וּלְהַבְדִּיל בֵּין הַקֹּדֶשׁ וּבֵין הַחֹל וּבֵין הַטָּמֵא וּבֵין הַטָּהוֹר׃

ולהבדיל. כְּדֵי שֶׁתַּבְדִּילוּ בֵּין עֲבוֹדָה קְדוֹשָׁה לִמְחֻלֶּלֶת, הָא לָמַדְתָּ שֶׁאִם עָבַד עֲבוֹדָתוֹ פְּסוּלָה (שם):

י״א וּלְהוֹרֹת אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֵת כָּל־הַחֻקִּים אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֲלֵיהֶם בְּיַד־מֹשֶׁה׃ {פ}

ולהורת. לִמֵּד שֶׁאָסוּר שִׁכּוֹר בְּהוֹרָאָה, יָכוֹל יְהֵא חַיָּב מִיתָה, תַּ״ל אַתָּה וּבָנֶיךָ אִתָּךְ, וְלֹא תָמֻתוּ, כֹּהֲנִים בַּעֲבוֹדָתָם בְּמִיתָה, וְאֵין חֲכָמִים בְּהוֹרָאָתָן בְּמִיתָה (שם):

י״ב וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־אֶלְעָזָר וְאֶל־אִיתָמָר ׀ הַנּוֹתָרִים קְחוּ אֶת־הַמִּנְחָה הַנּוֹתֶרֶת מֵאִשֵּׁי יְהוָה וְאִכְלוּהָ מַצּוֹת אֵצֶל הַמִּזְבֵּחַ כִּי קֹדֶשׁ קָדָשִׁים הִוא׃

הנותרים. מִן הַמִּיתָה, מִלְּמַד שֶׁאַף עֲלֵיהֶן נִקְנְסָה מִיתָה עַל עָוֹן הָעֶגֶל, הוּא שֶׁנֶּאֱמַר (דברים ט׳), וּבְאַהֲרֹן הִתְאַנַּף ה׳ מְאֹד לְהַשְׁמִידוֹ, וְאֵין הַשְׁמָדָה אֶלָּא כִּלּוּי בָּנִים, שֶׁנֶּאֱמַר (עמוס ב׳), וְאַשְׁמִיד פְּרִיוֹ מִמַּעַל, וּתְפִלָּתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה בִּטְלָה מֶחֱצָה, שֶׁנֶּאֱמַר (דברים ט׳), וָאֶתְפַּלֵּל גַּם בְּעַד אַהֲרֹן בָּעֵת הַהִיא׃

קחו את המנחה. אַף עַל פִּי שֶׁאַתֶּם אוֹנְנִין וְקָדָשִׁים אֲסוּרִים לְאוֹנֵן׃

את המנחה. זוֹ מִנְחַת שְׁמִינִי וּמִנְחַת נָחְשׁוֹן (ספרא)׃

ואכלוה מצות. מַה תַּ״ל? לְפִי שֶׁהָיָה מִנְחַת צִבּוּר וּמִנְחַת שָׁעָה וְאֵין כַּיּוֹצֵא בָּהּ לְדוֹרוֹת, הֻצְרַךְ לְפָרֵשׁ בָּהּ דִּין שְׁאָר מִנְחוֹת (שם)׃

י״ג **וַאֲכַלְתֶּם אֹתָהּ֩ בְּמָק֨וֹם קָד֜וֹשׁ כִּ֣י חָקְךָ֣ וְחָק־בָּנֶ֗יךָ הִ֚וא מֵאִשֵּׁ֣י יְהוָ֔ה כִּי־כֵ֖ן צֻוֵּ֥יתִי׃**

וחק בניך. אֵין לַבָּנוֹת חֹק בְּקָדָשִׁים (שם)׃

כי כן צויתי. בַּאֲנִינוּת יֹאכְלוּהָ (שם; זבחים ק״א)׃

י״ד **וְאֵת֩ חֲזֵ֨ה הַתְּנוּפָ֜ה וְאֵ֣ת | שׁ֣וֹק הַתְּרוּמָ֗ה תֹּאכְל֤וּ בְּמָקוֹם֙ טָה֔וֹר אַתָּ֥ה וּבָנֶ֖יךָ וּבְנֹתֶ֑יךָ אִתָּ֗ךְ כִּי־חָקְךָ֤ וְחָק־בָּנֶ֙יךָ֙ נִתְּנ֔וּ מִזִּבְחֵ֖י שַׁלְמֵ֥י בְּנֵ֖י יִשְׂרָאֵֽל׃**

ואת חזה התנופה. שֶׁל שַׁלְמֵי צִבּוּר.

תאכלו במקום טהור. וְכִי אֶת הָרִאשׁוֹנִים אָכְלוּ בְּמָקוֹם טָמֵא? אֶלָּא הָרִאשׁוֹנִים שֶׁהֵם קָדָשֵׁי קָדָשִׁים הֲזָקָקָה אֲכִילָתָם בְּמָקוֹם קָדוֹשׁ, אֲבָל אֵלּוּ אֵין צְרִיכִים תּוֹךְ הַקְּלָעִים אֲבָל צְרִיכִים הֵם לֶאֱכֹל תּוֹךְ מַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל שֶׁהוּא טָהוֹר מִלְּכָנֵס שָׁם מְצֹרָעִים; מִכָּאן שֶׁקָּדָשִׁים קַלִּים נֶאֱכָלִין בְּכָל הָעִיר (שם נ״ה)׃

אתה ובניך ובנתיך. אַתָּה וּבָנֶיךָ בְּחֶלֶק אֲבָל בְּנוֹתֶיךָ לֹא בְּחֶלֶק, אֶלָּא אִם תִּתְּנוּ לָהֶם מַתָּנוֹת רַשָּׁאוֹת הֵן לֶאֱכֹל בְּחָזֶה וְשׁוֹק, אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא אַף הַבָּנוֹת בְּחֶלֶק? תַּלְמוּד לוֹמַר כִּי חָקְךָ וְחָק בָּנֶיךָ נִתְּנוּ — חֹק לַבָּנִים וְאֵין חֹק לַבָּנוֹת (ספרא)׃

ט״ו **שׁ֣וֹק הַתְּרוּמָ֗ה וַחֲזֵ֙ה הַתְּנוּפָ֜ה עַ֣ל אִשֵּׁ֣י הַחֲלָבִ֗ים יָבִ֙יאוּ֙ לְהָנִ֣יף תְּנוּפָ֔ה לִפְנֵ֖י יְהוָ֑ה וְהָיָ֤ה לְךָ֙ וּלְבָנֶ֣יךָ אִתְּךָ֔ לְחָק־עוֹלָ֕ם כַּאֲשֶׁ֖ר צִוָּ֥ה יְהוָֽה׃**

על אשי החלבים. מִכָּאן שֶׁהַחֲלָבִים לְמַטָּה בִּשְׁעַת תְּנוּפָה, וְיִשּׁוּב הַמִּקְרָאוֹת שֶׁלֹּא יַכְחִישׁוּ זֶה אֶת זֶה כְּבָר פֵּרַשְׁתִּי אֶת שִׁלְשְׁתָּן בְּצַו אֶת אַהֲרֹן׃

ט״ז **וְאֵת֙ | שְׂעִ֣יר הַחַטָּ֔את דָּרֹ֥שׁ דָּרַ֖שׁ מֹשֶׁ֑ה וְהִנֵּ֣ה שָׂרֵ֗ף וַיִּקְצֹף֙ עַל־אֶלְעָזָ֣ר וְעַל־אִיתָמָ֔ר בְּנֵ֖י אַהֲרֹ֥ן הַנּֽוֹתָרִ֖ם לֵאמֹֽר׃**

שעיר החטאת. שְׂעִיר מוּסְפֵי רֹאשׁ חֹדֶשׁ; וּשְׁלֹשָׁה שְׂעִירֵי חַטָּאוֹת קָרְבוּ בוֹ בַּיּוֹם, שְׂעִיר עִזִּים וּשְׂעִיר נַחְשׁוֹן וּשְׂעִיר רֹאשׁ חֹדֶשׁ, וּמִכֻּלָּן לֹא נִשְׂרַף אֶלָּא זֶה; וְנֶחְלְקוּ בַּדָּבָר חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, יֵשׁ אוֹמְרִים מִפְּנֵי הַטֻּמְאָה שֶׁנִּגְעָה בוֹ נִשְׂרָף, וְיֵשׁ אוֹמְרִים מִפְּנֵי אֲנִינוּת נִשְׂרָף, לְפִי שֶׁהוּא קָדְשֵׁי דוֹרוֹת, אֲבָל בְּקָדְשֵׁי שָׁעָה סָמְכוּ עַל מֹשֶׁה שֶׁאָמַר לָהֶם בַּמִּנְחָה וְאִכְלוּהָ מַצּוֹת (ספרא; זבחים ק״א)׃

דרש דרש. שְׁתֵּי דְּרִישׁוֹת: מִפְּנֵי מָה נִשְׂרַף זֶה? וּמִפְּנֵי מָה נֶאֱכְלוּ אֵלּוּ? כָּךְ הִיא בְּתוֹרַת כֹּהֲנִים׃

על אלעזר ועל איתמר. בִּשְׁבִיל כְּבוֹדוֹ שֶׁל אַהֲרֹן הָפַךְ פָּנָיו כְּנֶגֶד הַבָּנִים וְכָעַס (ספרא)׃

לאמר. אָמַר לָהֶם הֲשִׁיבוּנִי עַל דְּבָרַי (שם)׃

י״ז **מַדּ֣וּעַ לֹא־אֲכַלְתֶּ֗ם אֶת־הַחַטָּאת֙ בְּמִקְוֹם֙ הַקֹּ֣דֶשׁ כִּֽי־קֹ֤דֶשׁ קָדָשִׁים֙ הִ֔וא וְאֹתָ֣הּ | נָתַ֥ן לָכֶ֛ם לָשֵׂ֥את אֶת־עֲוֹ֖ן הָעֵדָ֑ה לְכַפֵּ֥ר עֲלֵיהֶ֖ם לִפְנֵ֥י יְהוָֽה׃**

מדוע לא אכלתם את החטאת במקום הקדש. וְכִי חוּץ לַקֹּדֶשׁ אֲכָלוּהָ, וַהֲלֹא שְׂרָפוּהָ, וּמַה הוּא אוֹמֵר בְּמִקוֹם הַקֹּדֶשׁ, אֶלָּא אָמַר לָהֶם שֶׁמָּא חוּץ לְקֶלָּעִים יָצְאָה וְנִפְסְלָה׃

כי קדש קדשים הוא. וְנִפְסֶלֶת בְּיוֹצֵא, וְהֵם אָמְרוּ לוֹ לָאו. אָמַר לָהֶם הוֹאִיל וּבְמִקוֹם הַקֹּדֶשׁ הָיְתָה, מַדּוּעַ לֹא אֲכַלְתֶּם אוֹתָהּ׃

ואתה נתן לכם לשאת וגו׳. שֶׁהַכֹּהֲנִים אוֹכְלִים וּבְעָלִים מִתְכַּפְּרִים׃

לשאת את עון העדה. מִכָּאן לָמַדְנוּ שֶׁשְּׂעִיר רֹאשׁ חֹדֶשׁ הָיָה, שֶׁהוּא מְכַפֵּר עַל עָוֹן טֻמְאַת מִקְדָּשׁ וְקָדָשָׁיו, שֶׁחַטַּאת שְׁמִינִי וְחַטַּאת נַחְשׁוֹן לֹא לְכַפָּרָה בָּאוּ׃

י״ח **הֵ֣ן לֹא־הוּבָ֤א אֶת־דָּמָהּ֙ אֶל־הַקֹּ֔דֶשׁ פְּנִימָ֕ה אָכוֹל֙ תֹּאכְל֣וּ אֹתָ֔הּ בַּקֹּ֖דֶשׁ כַּאֲשֶׁ֥ר צִוִּֽיתִי׃**

הן לא הובא וגו׳. שְׁאִלּוּ הוּבָא, הָיָה לָכֶם לְשָׂרְפָהּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא ו׳), וְכָל חַטָּאת אֲשֶׁר יוּבָא מִדָּמָהּ וְגוֹ׳ (פסחים פ״ב)׃

אכל תאכלו אתה. הָיָה לָכֶם לְאָכְלָהּ אַף עַל פִּי שֶׁאַתֶּם אוֹנְנִים׃

כאשר צויתי. לָכֶם בַּמִּנְחָה:

י״ט **וַיְדַבֵּר אַהֲרֹן אֶל־מֹשֶׁה הֵן הַיּוֹם הִקְרִיבוּ אֶת־חַטָּאתָם וְאֶת־עֹלָתָם לִפְנֵי יְהוָה וַתִּקְרֶאנָה אֹתִי כָּאֵלֶּה וְאָכַלְתִּי חַטָּאת הַיּוֹם הֲייטַב בְּעֵינֵי יְהוָה:**

וידבר אהרן. אֵין לְשׁוֹן דִּבּוּר אֶלָּא לְשׁוֹן עַז, שֶׁנֶּאֱמַר וַיְדַבֵּר הָעָם וְגוֹ׳ (במדבר כ״א), אֶפְשָׁר מֹשֶׁה קָצַף עַל אֶלְעָזָר וְעַל אִיתָמָר וְאַהֲרֹן מְדַבֵּר? הָא יָדַעְתָּ שֶׁלֹּא הָיְתָה אֶלָּא מִדָּרְךְ כָּבוֹד; אָמְרוּ: אֵינוֹ בַדִּין שֶׁיְּהֵא אָבִינוּ יוֹשֵׁב וְאָנוּ מְדַבְּרִים לְפָנָיו, וְאֵינוֹ בַדִּין שֶׁיְּהֵא תַּלְמִיד מֵשִׁיב אֶת רַבּוֹ; יָכוֹל מִפְּנֵי שֶׁלֹּא הָיָה בְּאֶלְעָזָר לְהָשִׁיב? תַּ״ל וַיֹּאמֶר אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן אֶל אַנְשֵׁי הַצָּבָא וְגוֹמֵר (שם ל״א), הֲרֵי כְּשֶׁרָצָה, דַּבֵּר לִפְנֵי מֹשֶׁה וְלִפְנֵי הַנְּשִׂיאִים, זוֹ מָצָאתִי בְּסִפְרֵי שֶׁל פָּנִים שֵׁנִי:

הן היום הקריבו. מַהוּ אוֹמֵר? אֶלָּא אָמַר לוֹ מֹשֶׁה: שָׁמָּא זְרַקְתֶּם דָּמָהּ אוֹנְנִין, שֶׁאוֹנֵן שֶׁעָבַד חֹלֶי? אָמַר לוֹ אַהֲרֹן וְכִי הֵם הִקְרִיבוּ שֶׁהֵם הֶדְיוֹטוֹת? אֲנִי הִקְרַבְתִּי שֶׁאֲנִי כֹּהֵן גָּדוֹל וּמַקְרִיב אוֹנֵן (זבחים ק״א):

ותקראנה אתי כאלה. אֲפִלּוּ לֹא הָיוּ הַמֵּתִים בָּנַי, אֶלָּא שְׁאָר קְרוֹבִים שֶׁאֲנִי חַיָּב לִהְיוֹת אוֹנֵן עֲלֵיהֶם כְּאֵלּוּ, כְּגוֹן כָּל הָאֲמוּרִים בְּפָרָשַׁת כֹּהֲנִים שֶׁהַכֹּהֵן מִטַּמֵּא לָהֶם (ספרא).

ואכלתי חטאת. וְאִם אָכַלְתִּי **הייטב וגו׳**:

היום. אֲבָל אֲנִינוּת לַיְלָה מַתָּר, שֶׁאֵין אוֹנֵן אֶלָּא יוֹם קְבוּרָה (ספרא; זבחים ק׳):

הייטב בעיני ה׳. אִם שָׁמַעְתָּ בְּקָדְשִׁי שָׁעָה אֵין לְךָ לְהָקֵל בְּקָדְשֵׁי דוֹרוֹת:

כ׳ **וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה וַיִּיטַב בְּעֵינָיו: {פ}**

וייטב בעיניו. הוֹדָה וְלֹא בוֹשׁ לוֹמַר לֹא שָׁמַעְתִּי (זבחים ק״א):

פרק י״א

א׳ **וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן לֵאמֹר אֲלֵהֶם:**

אל משה ואל אהרן. לְמֹשֶׁה אָמַר שֶׁיֹּאמַר לְאַהֲרֹן:

לאמר אלהם. אָמַר שֶׁיֹּאמַר לְאֶלְעָזָר וּלְאִיתָמָר; אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא לֵאמֹר לְיִשְׂרָאֵל? כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר דַּבֵּרוּ אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֲרֵי דִּבּוּר אָמוּר לְיִשְׂרָאֵל, הָא מָה אֲנִי מְקַיֵּם לֵאמֹר אֲלֵהֶם? לַבָּנִים — לְאֶלְעָזָר וּלְאִיתָמָר (ספרא):

ב׳ **דַּבְּרוּ אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֹאת הַחַיָּה אֲשֶׁר תֹּאכְלוּ מִכָּל־הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר עַל־הָאָרֶץ:**

דברו אל בני ישראל. אֶת כֻּלָּם הִשְׁוָה לִהְיוֹת שְׁלוּחִים בְּדִבּוּר זֶה, לְפִי שֶׁהֵשִׁוּוּ בַּדִּמְיוֹנָה וְקִבְּלוּ עֲלֵיהֶם גְּזֵרַת הַמָּקוֹם מֵאַהֲבָה:

זאת החיה. לְשׁוֹן חַיִּים, לְפִי שֶׁיִּשְׂרָאֵל דְּבוּקִים בַּמָּקוֹם וּרְאוּיִין לִהְיוֹת חַיִּים, לְפִיכָךְ הִבְדִּילָם מִן הַטֻּמְאָה וְגָזַר עֲלֵיהֶם מִצְוֹת, וְלָאֻמּוֹת לֹא אָסַר כְּלוּם, מָשָׁל לְרוֹפֵא שֶׁנִּכְנַס לְבַקֵּר אֶת הַחוֹלֶה כּוֹ׳ כִּדְאִיתָא בְּמִדְרַשׁ רַבִּי תַּנְחוּמָא:

זאת החיה. מְלַמֵּד שֶׁהָיָה מֹשֶׁה אוֹחֵז בַּחַיָּה וּמַרְאֶה אוֹתָהּ לְיִשְׂרָאֵל זֹאת תֹּאכְלוּ וְזֹאת לֹא תֹאכְלוּ (חולין מ״ב), אֶת זֶה תֹּאכְלוּ וְגוֹ׳ (פסוק ט׳), אַף בִּשְׂרֵי הַמַּיִם אָחַז מִכָּל מִין וָמִין וְהֶרְאָה לָהֶם, וְכֵן בָּעוֹף וְאֶת אֵלֶּה תְּשַׁקְּצוּ מִן הָעוֹף (פסוק י״ג), וְכֵן בַּשְּׂרָצִים וְזֶה לָכֶם הַטָּמֵא (פסוק כ״ט):

זאת החיה ... מכל הבהמה. מְלַמֵּד שֶׁהַבְּהֵמָה בִּכְלַל חַיָּה (ספרא; חולין ע׳):

ג׳ **כֹּל | מַפְרֶסֶת פַּרְסָה וְשֹׁסַעַת שֶׁסַע פְּרָסֹת מַעֲלַת גֵּרָה בַּבְּהֵמָה אֹתָהּ תֹּאכֵלוּ:**

מפרסת. כְּתַרְגּוּמוֹ סְדִיקָא:

פרסה. פלנט״א בְּלַעַז:

ושסעת שסע. שֶׁמְּבְדֶּלֶת מִלְמַעְלָה וּמִלְמַטָּה בִּשְׁתֵּי צִפָּרְנַיִן, כְּתַרְגּוּמוֹ וּמַטְלְפָן טַלְפִין, שֶׁיֵּשׁ שֶׁפְּרָסוֹתָיו סְדוּקוֹת מִלְמַעְלָה וְאֵין שְׁסוּעוֹת וּמַבְדָּלוֹת לְגַמְרֵי, שֶׁמִּלְמַטָּה מְחֻבָּרוֹת:

מעלת גרה. מַעֲלָה וּמְקִיאָה הָאֹכֶל מִמֵּעֶיהָ וּמַחֲזֶרֶת אוֹתוֹ לְתוֹךְ פִּיהָ לְכָתְשׁוֹ וּלְטָחֲנוֹ הֵדֶק:

גרה. כָּךְ שְׁמוֹ; וְיִתָּכֵן לִהְיוֹת מִגְזֶרֶת מַיִם הַנִּגָּרִים (שמואל ב י״ד), שֶׁהוּא נִגָּרר אַחַר הַפֶּה; וְתַרְגּוּמוֹ פִּשְׁרָא, שֶׁעַל יְדֵי הַגֵּרָה הָאֹכֶל נִפְשָׁר וְנִמּוֹחַ:

בבהמה. תֵּיבָה יְתֵרָה הִיא לְדָרְשָׁה — לְהַתִּיר אֶת הַשְּׁלִיל הַנִּמְצָא בְּמֵעֵי אִמּוֹ (ספרא; חולין ס״ט):

אתה תאכלו. וְלֹא בְּהֵמָה טְמֵאָה, וַהֲלֹא בְּאַזְהָרָה הִיא? אֶלָּא לַעֲבֹר עָלֶיהָ בַּעֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה (ספרא; זבחים ל״ד):

ד׳ אַךְ אֶת־זֶה֙ לֹ֣א תֹאכְל֔וּ מִמַּעֲלֵ֖י הַגֵּרָ֑ה וּמִמַּפְרִסֵ֣י הַפַּרְסָ֗ה אֶת־הַגָּמָל֙ כִּי־מַעֲלֵ֣ה גֵרָ֔ה הוּא֙ וּפַרְסָ֣ה אֵינֶ֔נּוּ מַפְרִ֖יס טָמֵ֣א הוּא֙ לָכֶ֔ם:

ה׳ וְאֶת־הַשָּׁפָ֗ן כִּי־מַעֲלֵ֤ה גֵרָה֙ הֽוּא֙ וּפַרְסָ֔ה לֹ֥א יַפְרִ֖יס טָמֵ֣א הוּא֙ לָכֶ֔ם:

ו׳ וְאֶת־הָאַרְנֶ֗בֶת כִּי־מַעֲלַ֤ת גֵּרָה֙ הִ֔וא וּפַרְסָ֖ה לֹ֣א הִפְרִ֑יסָה טְמֵאָ֥ה הִ֖וא לָכֶֽם:

ז׳ וְאֶת־הַחֲזִיר֙ כִּי־מַפְרִ֣יס פַּרְסָ֔ה הוּא֙ וְשֹׁסַ֣ע שֶׁ֔סַע֙ פַּרְסָ֖ה וְהוּא֙ גֵּרָ֣ה לֹא־יִגָּ֑ר טָמֵ֥א הוּא֙ לָכֶ֔ם:

ח׳ מִבְּשָׂרָם֙ לֹ֣א תֹאכֵ֔לוּ וּבְנִבְלָתָ֖ם לֹ֣א תִגָּ֑עוּ טְמֵאִ֥ים הֵ֖ם לָכֶֽם:

מבשרם לא תאכלו. אֵין לִי אֶלָּא אִלּוּ, שְׁאָר בְּהֵמָה טְמֵאָה שֶׁאֵין לָהּ שׁוּם סִימָן טָהֳרָה מִנַּיִן? אָמַרְתָּ קַל וָחֹמֶר, וּמָה אִלּוּ שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן קְצָת סִימָנֵי טָהֳרָה אֲסוּרוֹת וְכוּ׳ (ספרא):

מבשרם. עַל בְּשָׂרָם בְּאַזְהָרָה וְלֹא עַל עֲצָמוֹת וְגִידִין וְקַרְנַיִם וּטְלָפַיִם (שם):

ובנבלתם לא תגעו. יָכוֹל יְהוּ יִשְׂרָאֵל מְזֻהָרִים עַל מַגַּע נְבֵלָה, תַּ״ל אֱמֹר אֶל הַכֹּהֲנִים וְגוֹ׳ — כֹּהֲנִים מְזֻהָרִין וְאֵין יִשְׂרָאֵל מְזֻהָרִין — קַל וָחֹמֶר מֵעַתָּה: וּמַה שֶּׁמֵּת מֵת חֲמוּרָה לֹא הִזְהִיר בָּהּ אֶלָּא כֹּהֲנִים, טֻמְאַת נְבֵלָה קַלָּה לֹא כָל שֶׁכֵּן, וּמַה תַּלְמוּד לוֹמַר לֹא תִגָּעוּ? בְּרֶגֶל (שם; ראש השנה ט״ז):

ט׳ אֶת־זֶ֖ה תֹּאכְל֑וּ מִכֹּל֙ אֲשֶׁ֣ר בַּמָּ֔יִם כֹּ֚ל אֲשֶׁר־לוֹ֙ סְנַפִּ֣יר וְקַשְׂקֶ֔שֶׂת בַּמַּ֥יִם בַּיַּמִּ֖ים וּבַנְּחָלִ֑ים אֹתָ֖ם תֹּאכֵֽלוּ:

סנפיר. אִלּוּ שֶׁשָּׁט בָּהֶם (חולין נ״ט):

קשקשת. אִלּוּ קְלָפִּין הַקְּבוּעִים בּוֹ (כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמואל א י״ז), וְשִׁרְיוֹן קַשְׂקַשִּׂים הוּא לָבוּשׁ):

י׳ וְכֹל֙ אֲשֶׁ֣ר אֵין־לוֹ֩ סְנַפִּ֨יר וְקַשְׂקֶ֜שֶׂת בַּיַּמִּ֣ים וּבַנְּחָלִ֗ים מִכֹּל֙ שֶׁ֣רֶץ הַמַּ֔יִם וּמִכֹּ֖ל נֶ֣פֶשׁ הַחַיָּ֑ה אֲשֶׁ֥ר בַּמָּ֖יִם שֶׁ֥קֶץ הֵ֖ם לָכֶֽם:

שרץ. בְּכָל מָקוֹם מַשְׁמָעוֹ דָּבָר נָמוּךְ שֶׁרוֹחֵשׁ וְנָד עַל הָאָרֶץ:

י״א וְשֶׁ֥קֶץ יִהְיוּ֙ לָכֶ֔ם מִבְּשָׂרָ֖ם לֹ֣א תֹאכֵ֑לוּ וְאֶת־נִבְלָתָ֖ם תְּשַׁקֵּֽצוּ:

ושקץ יהיו. לְאֱסֹר אֶת עֲרוּבֵיהֶן אִם יֵשׁ בָּהֶם בְּנוֹתֵן טַעַם (ספרא):

מבשרם. אֵינוֹ מוּזְהָר עַל הַסְּנַפִּירִים וְעַל הָעֲצָמוֹת (שם):

ואת נבלתם תשקצו. לְרַבּוֹת יַבְחוּשִׁין שֶׁסְּנָנָן; יַבְחוּשִׁין מושיירונ״ש בלע״ז (חולין ס״ז):

י״ב כֹּ֚ל אֲשֶׁר֙ אֵין־לוֹ֙ סְנַפִּ֣יר וְקַשְׂקֶ֔שֶׂת בַּמָּ֖יִם שֶׁ֣קֶץ הוּא֑ לָכֶֽם:

כל אשר אין לו וגו׳. מַה תַּ״ל? שֶׁיָּכוֹל אֵין לִי שֶׁיְּהֵא מֻתָּר אֶלָּא הַמַּעֲלֶה סִימָנִין שֶׁלּוֹ לַיַּבָּשָׁה, הִשִּׁירָן בַּמַּיִם מִנַּיִן? תַּ״ל כֹּל אֲשֶׁר אֵין לוֹ סְנַפִּיר וְקַשְׂקֶשֶׂת בַּמַּיִם, הָא אִם הָיוּ לוֹ בַּמַּיִם אַף עַל פִּי שֶׁהִשִּׁירָן בַּעֲלִיָּתוֹ מֻתָּר (ספרא):

י״ג וְאֶת־אֵ֨לֶּה֙ תְּשַׁקְּצ֣וּ מִן־הָע֔וֹף לֹ֥א יֵאָכְל֖וּ שֶׁ֣קֶץ הֵ֑ם אֶת־הַנֶּ֥שֶׁר וְאֶת־הַפֶּ֖רֶס וְאֶת־הָעָזְנִיָּֽה:

לא יאכלו. לְחַיֵּב אֶת הַמַּאֲכִילָן לְקְטַנִּים, שֶׁכָּךְ מַשְׁמָעוֹ לֹא יְהוּ נֶאֱכָלִין עַל יָדָךְ, אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא לְאָסְרָן בַּהֲנָאָה? תַּ״ל לֹא תֹאכְלוּם — בַּאֲכִילָה אֲסוּרִין בַּהֲנָאָה מֻתָּרִין; כָּל עוֹף שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ לְמִינֵהוּ, לְמִינוֹ, לְמִינֵהוּ, יֵשׁ בְּאוֹתוֹ הַמִּין שֶׁאֵין דּוֹמִין זֶה לָזֶה לֹא בְּמַרְאֵיהֶם וְלֹא בִּשְׁמוֹתָם וְכֻלָּן מִין אֶחָד:

י״ד וְאֶת־הַדָּאָ֖ה וְאֶת־הָאַיָּ֥ה לְמִינָֽהּ:

ט״ו אֵ֖ת כָּל־עֹרֵ֥ב לְמִינֽוֹ:

ט״ז וְאֵת֙ בַּ֣ת הַיַּעֲנָ֔ה וְאֶת־הַתַּחְמָ֖ס וְאֶת־הַשַּׁחַ֑ף וְאֶת־הַנָּ֖ץ לְמִינֵֽהוּ׃

הנץ. אשפר״ויר׃

י״ז וְאֶת־הַכּ֥וֹס וְאֶת־הַשָּׁלָ֖ךְ וְאֶת־הַיַּנְשׁ֑וּף׃

שלך. פֵּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ זֶה הַשּׁוֹלֶה דָּגִים מִן הַיָּם, וְזֶה שֶׁתִּרְגֵּם אַנְקְלוֹס וְשָׁלַי נוּנָא (חולין ס״ג)׃

כוס וינשוף. הֵם צוּאי״טש הַצּוֹעֲקִים בַּלַּיְלָה, וְיֵשׁ לָהֶם לְסָתוֹת כְּאָדָם, וְעוֹד אַחֵר דּוֹמֶה לוֹ שָׁקוֹרִין יי״בו׃

י״ח וְאֶת־הַתִּנְשֶׁ֥מֶת וְאֶת־הַקָּאָ֖ת וְאֶת־הָרָחָֽם׃

תנשמת. הִיא קלב״א ש״וריץ, וְדוֹמָה לְעַכְבָּר הַפּוֹרַחַת בַּלַּיְלָה, וְתִנְשֶׁמֶת הָאֲמוּרָה בַּשְּׁרָצִים הִיא דּוֹמָה לָהּ וְאֵין לָהּ עֵינַיִם, וְקוֹרִין לָהּ טלפ״א׃

י״ט וְאֵת֙ הַחֲסִידָ֔ה הָאֲנָפָ֖ה לְמִינָ֑הּ וְאֶת־הַדּוּכִיפַ֖ת וְאֶת־הָעֲטַלֵּֽף׃

החסידה. זוֹ דַּיָּה לְבָנָה, צִיגוני״א, וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמָהּ חֲסִידָה? שֶׁעוֹשָׂה חֲסִידוּת עִם חַבְרוֹתֶיהָ בִּמְזוֹנוֹת (שם)׃

האנפה. הִיא דַּיָּה רַגְזָנִית, וְנִרְאֶה לִי שֶׁקּוֹרִין אוֹתוֹ הי״רון׃

הדוכיפת. תַּרְנְגוֹל הַבָּר, וְכַרְבָּלְתּוֹ כְּפוּלָה, וּבְלַעַז הרופ״א, וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ דּוּכִיפַת? שֶׁ״הוֹדוֹ כָּפוּת״ וְזוֹ הִיא כַּרְבָּלְתּוֹ, וְנִמְצָא טוֹעֶה נִקְרָא עַל שֵׁם מַעֲשָׂיו, כְּמוֹ שֶׁפֵּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ בְּמַסֶּכֶת גִּטִּין בְּפֶרֶק מִי שֶׁאָחָזוֹ (גיטין דף ס״ח)׃

כ׳ כֹּ֚ל שֶׁ֣רֶץ הָעוֹף֮ הַהֹלֵךְ֒ עַל־אַרְבַּ֔ע שֶׁ֥קֶץ הוּא֙ לָכֶֽם׃

שרץ העוף. הֵם הַדַּקִּים הַנְּמוּכִים הָרוֹחֲשִׁין עַל הָאָרֶץ, כְּגוֹן זְבוּבִים וּצְרָעִין וְיַתּוּשִׁין וַחֲגָבִים׃

כ״א אַךְ֩ אֶת־זֶ֨ה תֹּאכְל֜וּ מִכֹּ֣ל ׀ שֶׁ֣רֶץ הָעוֹף֮ הַהֹלֵךְ֒ עַל־אַרְבַּ֗ע אֲשֶׁר־[לוֹ] (לא) כְרָעַ֤יִם֙ מִמַּ֣עַל לְרַגְלָ֔יו לְנַתֵּ֥ר בָּהֵ֖ן עַל־הָאָֽרֶץ׃

על ארבע. עַל אַרְבַּע רַגְלַיִם׃

ממעל לרגליו. סָמוּךְ לְצַוָּארוֹ יֵשׁ לוֹ כְּמִין שְׁתֵּי רַגְלַיִם לְבַד אַרְבַּע רַגְלָיו, וּכְשֶׁרוֹצֶה לָעוּף וְלִקָּפֵץ מִן הָאָרֶץ מִתְחַזֵּק בְּאוֹתָן שְׁנֵי כְרָעַיִם וּפוֹרֵחַ, וְיֵשׁ הַרְבֵּה — כְּאוֹתָן שֶׁקּוֹרִין לנגו״שטא — אֲבָל אֵין אָנוּ בְקִיאִין בָּהֶן, שֶׁאַרְבָּעָה סִימָנֵי טָהֳרָה נֶאֶמְרוּ בָהֶם אַרְבַּע רַגְלַיִם וְאַרְבַּע כְּנָפַיִם וְקַרְסוּלִין — אֵלּוּ כְרָעַיִם הַכְּתוּבִים כָּאן — וּכְנָפָיו חוֹפִין אֶת רֻבּוֹ, וְכָל סִימָנִין הַלָּלוּ מְצוּיִים בְּאוֹתָן שֶׁבֵּינוֹתֵינוּ, אֲבָל יֵשׁ שֶׁרֹּאשָׁן אָרֹךְ וְיֵשׁ שֶׁאֵין לָהֶם זָנָב, וְצָרִיךְ שֶׁיְּהֵא שְׁמוֹ חָגָב, וּבָזֶה אֵין אָנוּ יוֹדְעִים לְהַבְדִּיל בֵּינֵיהֶן׃

כ״ב אֶת־אֵ֖לֶּה מֵהֶ֣ם תֹּאכֵ֑לוּ אֶת־הָאַרְבֶּ֣ה לְמִינ֗וֹ וְאֶת־הַסְּלְעָ֥ם לְמִינֵ֛הוּ וְאֶת־הַחַרְגֹּ֖ל לְמִינֵ֑הוּ וְאֶת־הֶחָגָ֖ב לְמִינֵֽהוּ׃

כ״ג וְכֹל֙ שֶׁ֣רֶץ הָעוֹף֮ אֲשֶׁר־לוֹ֒ אַרְבַּ֣ע רַגְלִ֔ים שֶׁ֥קֶץ הוּא֙ לָכֶֽם׃

וכל שרץ העוף וגו׳. בָּא וְלִמֵּד שֶׁאִם יֵשׁ לוֹ חָמֵשׁ טָהוֹר (ספרא)׃

כ״ד וּלְאֵ֖לֶּה תִּטַּמְּא֑וּ כָּל־הַנֹּגֵ֥עַ בְּנִבְלָתָ֖ם יִטְמָ֥א עַד־הָעָֽרֶב׃

ולאלה. הָעֲתִידִין לֵאָמֵר בָּעִנְיָן לְמַטָּה.

תטמאו. כְּלוֹמַר בִּנְגִיעָתָם יֵשׁ טֻמְאָה׃

כ״ה וְכָל־הַנֹּשֵׂ֖א מִנִּבְלָתָ֑ם יְכַבֵּ֥ס בְּגָדָ֖יו וְטָמֵ֥א עַד־הָעָֽרֶב׃

וכל הנשא מנבלתם. כָּל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמְרָה טֻמְאַת מַשָּׂא, חֲמוּרָה מִטֻּמְאַת מַגָּע, שֶׁהִיא טְעוּנָה כִבּוּס בְּגָדִים (ספרא)׃

כ״ו לְכָל־הַבְּהֵמָ֗ה אֲשֶׁ֤ר הִוא֙ מַפְרֶ֣סֶת פַּרְסָ֔ה וְשֹׁסַ֖עַת | אֵינֶ֣נָּה שֹׁסַ֑עַת וְגֵרָה֙ אֵינֶ֣נָּה מַעֲלָ֔ה טְמֵאִ֥ים הֵ֖ם לָכֶ֑ם כָּל־הַנֹּגֵ֥עַ בָּהֶ֖ם יִטְמָֽא׃

מפרסת פרסה ושסע איננה שסעת. כְּגוֹן גָּמָל, שֶׁפַּרְסָתוֹ סְדוּקָה לְמַעְלָה אֲבָל לְמַטָּה הִיא מְחֻבֶּרֶת, כָּאן לְמֶדְךָ שֶׁנִּבְלַת בְּהֵמָה טְמֵאָה מְטַמְּאָה, וּבָעִנְיָן שֶׁבְּסוֹף הַפָּרָשָׁה פֵּרַשׁ עַל בְּהֵמָה טְהוֹרָה׃

כ״ז וְכָל | הוֹלֵךְ עַל־כַּפָּיו בְּכָל־הַחַיָּה֙ הַהֹלֶכֶת עַל־אַרְבַּ֣ע טְמֵאִ֔ים הֵ֖ם לָכֶ֑ם כָּל־הַנֹּגֵ֥עַ בְּנִבְלָתָ֖ם יִטְמָ֥א עַד־הָעָֽרֶב׃

על כפיו. כְּגוֹן כֶּלֶב וְדֹב וְחָתוּל׃

טמאים הם לכם. לְמַגָּע׃

כ״ח וְהַנֹּשֵׂא֙ אֶת־נִבְלָתָ֔ם יְכַבֵּ֖ס בְּגָדָ֑יו וְטָמֵ֥א עַד־הָעֶ֖רֶב טְמֵאִ֣ים הֵ֥מָּה לָכֶ֛ם׃ {ס}

כ״ט וְזֶ֥ה לָכֶ֖ם הַטָּמֵ֑א בַּשֶּׁ֣רֶץ הַשֹּׁרֵ֗ץ עַל־הָאָ֔רֶץ הַחֹ֥לֶד וְהָעַכְבָּ֖ר וְהַצָּֽב׃ לְמִינֵֽהוּ׃

וזה לכם הטמא. כָּל טֻמְאוֹת הַלָּלוּ אֵינָן לְאִסּוּר אֲכִילָה אֶלָּא לְטַמְּאָה מַמָּשׁ — לִהְיוֹת טָמֵא בְּמַגָּעָן, וְנֶאֱסָר לֶאֱכֹל תְּרוּמָה וְקָדָשִׁים וְלִכָּנֵס בַּמִּקְדָּשׁ׃

החלד. מוש״טילא׃

והצב. פויי״ט שְׁהוּמָה לְצָפְרְדֵּעַ׃

ל׳ וְהָאֲנָקָ֥ה וְהַכֹּ֖חַ וְהַלְטָאָ֑ה וְהַחֹ֖מֶט וְהַתִּנְשָֽׁמֶת׃

אנקה. הרי״ן׃

הלטאה. לישרד״ה׃

חמט. לימצ״א׃

תנשמת. טל״פא׃

ל״א אֵ֚לֶּה הַטְּמֵאִ֣ים לָכֶ֔ם בְּכָל־הַשֶּׁ֖רֶץ כָּל־הַנֹּגֵ֣עַ בָּהֶ֑ם בְּמֹתָ֖ם יִטְמָ֥א עַד־הָעָֽרֶב׃

ל״ב וְכָל אֲשֶׁר־יִפֹּל־עָלָיו֙ מֵהֶ֔ם | בְּמֹתָ֖ם יִטְמָ֑א מִכָּל־כְּלִי־עֵ֣ץ׀ אוֹ בֶ֣גֶד אוֹ־עוֹר֮ אוֹ שָׂ֣ק כָּל־כְּלִי֒ אֲשֶׁר־יֵעָשֶׂ֤ה מְלָאכָה֙ בָּהֶ֔ם בַּמַּ֖יִם יוּבָ֑א וְטָמֵ֥א עַד־הָעֶ֖רֶב וְטָהֵֽר׃

במים יובא. וְאַף לְאַחַר טְבִילָתוֹ טָמֵא הוּא לִתְרוּמָה׃

עד הערב. וטהר בְּהַעֲרֶב הַשֶּׁמֶשׁ׃

ל״ג וְכָל־כְּלִי־חֶ֗רֶשׂ אֲשֶׁר־יִפֹּ֤ל מֵהֶם֙ אֶל־תּוֹכ֔וֹ כֹּ֖ל אֲשֶׁ֣ר בְּתוֹכ֑וֹ יִטְמָ֔א וְאֹתוֹ֙ תִּשְׁבֹּֽרוּ׃

אל תוכו. אֵין כְּלִי חֶרֶס מְטַמֵּא אֶלָּא מְאֲווּרוֹ (חולין כ״ד)׃

כל אשר בתוכו יטמא. הַכְּלִי חוֹזֵר וּמְטַמֵּא מַה שֶּׁבְּאֲווּרוֹ׃

ואתו תשברו. לְמַד שֶׁאֵין לוֹ טָהֳרָה בְּמִקְוֶה׃

ל״ד מִכָּל־הָאֹכֶל֮ אֲשֶׁ֣ר יֵאָכֵל֒ אֲשֶׁ֤ר יָבוֹא֙ עָלָ֣יו מַ֔יִם יִטְמָ֑א וְכָל־מַשְׁקֶ֥ה אֲשֶׁר־יִשָּׁתֶ֖ה בְּכָל־כְּלִ֥י יִטְמָֽא׃

מכל האכל אשר יאכל. מוּסָב עַל מִקְרָא הָעֶלְיוֹן׃ ״כל אשר בתוכו יטמא מִכָּל הָאֹכֶל אֲשֶׁר יֵאָכֵל״ אֲשֶׁר בָּאוּ עָלָיו מַיִם וְהוּא בְּתוֹךְ כְּלִי חֶרֶס הַטָּמֵא יִטְמָא (וְכֵן כָּל מַשְׁקֶה אֲשֶׁר יִשָּׁתֶה בְּכָל כְּלִי וְהוּא בְּתוֹךְ כְּלִי חֶרֶס הַטָּמֵא יִטְמָא). לְמַדְנוּ מִכָּאן דְּבָרִים הַרְבֵּה, לַמְּדְנוּ שֶׁאֵין אֹכֶל מֻכְשָׁר וּמִתְקַבֵּל לְקַבֵּל טֻמְאָה עַד שֶׁיִּבָּאוּ עָלָיו מַיִם פַּעַם אַחַת, וּמִשֶּׁבָּאוּ עָלָיו מַיִם פַּעַם אַחַת מִקַּבֵּל טֻמְאָה לְעוֹלָם וַאֲפִלּוּ נָגוּב, וְהַיַּיִן וְהַשֶּׁמֶן וְכָל הַנִּקְרָא מַשְׁקֶה מַכְשִׁיר זְרָעִים לְטֻמְאָה כַּמַּיִם, שֶׁכֵּן יֵשׁ לִדְרֹשׁ הַמִּקְרָא׃ אֲשֶׁר יָבֹא עָלָיו מַיִם אוֹ כָּל מַשְׁקֶה אֲשֶׁר יִשָּׁתֶה בְּכָל כְּלִי, יִטְמָא הָאֹכֶל, וְעוֹד לָמְדוּ רַבּוֹתֵינוּ מִכָּאן שֶׁאֵין וְלַד הַטֻּמְאָה מְטַמֵּא כֵּלִים שֶׁכֵּן שָׁנִינוּ (פסחים פ׳), יָכוֹל יְהוּ כָּל הַכֵּלִים מִטַּמְּאִין מֵאֲוִיר כְּלִי חֶרֶס תַּ״ל כֹּל אֲשֶׁר בְּתוֹכוֹ יִטְמָא מִכָּל הָאֹכֶל — אֹכֶל (וּמַשְׁקֶה) מְטַמֵּא מֵאֲוִיר כְּלִי חֶרֶס וְאֵין כָּל הַכֵּלִים מִטַּמְּאִין מֵאֲוִיר כְּלִי חֶרֶס — לְפִי שֶׁהַשֶּׁרֶץ אַב הַטֻּמְאָה וְהַכְּלִי שֶׁנִּטְמָא מְמֻנּוּ וְלַד הַטֻּמְאָה, לְפִיכָךְ אֵינוֹ חוֹזֵר וּמְטַמֵּא כֵּלִים שֶׁבְּתוֹכוֹ, וְלָמְדְנוּ עוֹד שֶׁהַשֶּׁרֶץ שֶׁנָּפַל לַאֲוִיר הַתַּנּוּר וְהַפַּת בְּתוֹכוֹ וְלֹא נָגַע הַשֶּׁרֶץ בַּפַּת, הַתַּנּוּר רִאשׁוֹן וְהַפַּת רִאשׁוֹן, וְלֹא נֹאמַר רוֹאִין אֶת הַתַּנּוּר כְּאִלּוּ מָלֵא טֻמְאָה וּתְהֵא הַפַּת תְּחִלָּה, שֶׁאִם אַתָּה אוֹמֵר כֵּן, לֹא נִתְמַעֲטוּ כָּל הַכֵּלִים מִלְּטַמֵּא מֵאֲוִיר כְּלִי חֶרֶס, שֶׁהֲרֵי טֻמְאָה עַצְמָהּ נָגְעָה בָּהֶן מִגַּבָּן, וְלָמַדְנוּ עוֹד עַל בִּיאַת מַיִם שֶׁאֵינָהּ מַכְשֶׁרֶת זְרָעִים אֶלָּא אִם כֵּן נָפְלוּ עֲלֵיהֶן מִשֶּׁנִּתְלַשׁוּ, שֶׁאִם אַתָּה אוֹמֵר מְקַבְּלִין הֶכְשֵׁר בִּמְחֻבָּר, אֵין לְךָ שֶׁלֹּא בָּאוּ עָלָיו מַיִם, וּמַהוּ אוֹמֵר אֲשֶׁר יָבֹא עָלָיו מַיִם? וְלָמַדְנוּ עוֹד שֶׁאֵין אֹכֶל מִטַּמֵּא אֲחֵרִים אֶלָּא אִם כֵּן יֵשׁ בּוֹ כְּבֵיצָה, שֶׁנֶּאֱמַר אֲשֶׁר ״יֵאָכֵל״ — אֹכֶל הַנֶּאֱכָל בִּכְבֵת אֶחָת, וְשִׁעֲרוּ חֲכָמִים אֵין בֵּית הַבְּלִיעָה מַחֲזִיק יוֹתֵר מִבֵּיצַת תַּרְנְגֹלֶת (ספרא ; יומא פ׳)׃

ל״ה וְכֹל אֲשֶׁר־יִפֹּל מִנִּבְלָתָם | עָלָיו יִטְמָא תַּנּוּר וְכִירַיִם יֻתָּץ טְמֵאִים הֵם וּטְמֵאִים יִהְיוּ לָכֶם׃

תנור וכירים. כֵּלִים הַמִּסְתַּלְטְלִין הֵם, וְהֵן שֶׁל חֶרֶס וְיֵשׁ לָהֶן תֻּוָךְ, וְשׂוֹפֶת עַל נֶקֶב הֶחָלָל אֶת הַקְּדֵרָה, וּשְׁנֵיהֶם פִּיהֶם לְמַעְלָה׃

יתץ. שֶׁאֵין לִכְלֵי חֶרֶס טָהֳרָה בִּטְבִילָה׃

וטמאים יהיו לכם. שֶׁלֹּא תֹּאמַר מְצַוֶּה אֲנִי לְנָתְצָם, תַּלְמוּד לוֹמַר וּטְמֵאִים יִהְיוּ לָכֶם — אִם רָצָה לְקַיְּמָן בְּטֻמְאָתָן רַשַּׁאי׃

ל״ו אַךְ מַעְיָן וּבּוֹר מִקְוֵה־מָיִם יִהְיֶה טָהוֹר וְנֹגֵעַ בְּנִבְלָתָם יִטְמָא׃

אך מעין ובור מקוה מים. הַמְחֻבָּרִים לַקַּרְקַע אֵין מְקַבְּלִין טֻמְאָה, וְעוֹד יֵשׁ לְךָ לִלְמֹד, **יהיה טהור** — הַטּוֹבֵל בָּהֶם מִטֻּמְאָתוֹ׃

ונגע בנבלתם יטמא. אֲפִלּוּ הוּא בְּתוֹךְ מַעְיָן וּבוֹר וְנוֹגֵעַ בְּטֻמְאָתָם יִטְמָא; שֶׁלֹּא תֹּאמַר קַל וָחֹמֶר: אִם מְטַהֵר אֶת הַטְּמֵאִים מִטֻּמְאָתָם קַל וָחֹמֶר שֶׁיַּצִּיל אֶת הַטָּהוֹר מִלִּטַּמֵּא לְכָךְ נֶאֱמַר וְנֹגֵעַ בְּנִבְלָתָם יִטְמָא (נדרים ע״ה)׃

ל״ז וְכִי יִפֹּל מִנִּבְלָתָם עַל־כָּל־זֶרַע זָרוּעַ אֲשֶׁר יִזָּרֵעַ טָהוֹר הוּא׃

זרע זרוע. זְרִיעָה שֶׁל מִינֵי זֶרַעוֹנִין; זֶרוּעַ שֵׁם דָּבָר הוּא, כְּמוֹ וְיִתְּנוּ לָנוּ מִן הַזְּרוּעִים (דניאל א׳)׃

טהור הוא. לְמֶדְךָ הַכָּתוּב שֶׁלֹּא הֻכְשַׁר וְנִתְקַן לְקַבֵּל טֻמְאָה עַד שֶׁיָּבְאוּ עָלָיו מָיִם׃

ל״ח וְכִי יֻתַּן־מַיִם עַל־זֶרַע וְנָפַל מִנִּבְלָתָם עָלָיו טָמֵא הוּא לָכֶם׃ {ס}

וכי יתן מים על זרע. לְאַחַר שֶׁנִּתְלַשׁ, שֶׁאִם תֹּאמַר יֵשׁ הֶכְשֵׁר בִּמְחֻבָּר, אֵין לְךָ זֶרַע שֶׁלֹּא הֻכְשַׁר (חולין קי״ח)׃

מים על זרע. בֵּין מַיִם בֵּין שְׂאָר מַשְׁקִין, בֵּין הֵם עַל הַזֶּרַע בֵּין זֶרַע נוֹפֵל לְתוֹכָן, הַכֹּל נִדְרָשׁ בְּתוֹרַת כֹּהֲנִים׃

ונפל מנבלתם עליו. אַף מִשֶּׁנִּגַּב מִן הַמַּיִם, שֶׁלֹּא הִקְפִּידָה תוֹרָה אֶלָּא לִהְיוֹת עָלָיו שֵׁם אֹכֶל, וּמִשֶּׁיֵּרֵד לוֹ הֶכְשֵׁר קִבָּלַת טֻמְאָה פַּעַם אַחַת, שׁוּב אֵינוֹ נֶעֱקָר הֵימֶנּוּ׃

ל״ט וְכִי יָמוּת מִן־הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר־הִיא לָכֶם לְאָכְלָה הַנֹּגֵעַ בְּנִבְלָתָהּ יִטְמָא עַד־הָעָרֶב׃

בנבלתה. וְלֹא בָּעֲצָמוֹת וְגִידִין וְלֹא בַּקְּרָנַיִם וּטְלָפַיִם וְלֹא בָּעוֹר (ספרא)׃

מ׳ וְהָאֹכֵל מִנִּבְלָתָהּ יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְטָמֵא עַד־הָעָרֶב וְהַנֹּשֵׂא אֶת־נִבְלָתָהּ יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְטָמֵא עַד־הָעָרֶב׃

והנשא את נבלתה. חֲמוּרָה טֻמְאַת מַשָּׂא מִטֻּמְאַת מַגָּע, שֶׁהַנּוֹשֵׂא מְטַמֵּא בְּגָדִים, וְהַנּוֹגֵעַ אֵין בְּגָדָיו טְמֵאִין, שֶׁלֹּא נֶאֱמַר בּוֹ יְכַבֵּס בְּגָדָיו׃

והאכל מנבלתה. יָכוֹל תִּטַּמְּאֵנוּ אֲכִילָתוֹ? כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר בְּנִבְלַת עוֹף טָהוֹר (ויקרא כ״ב) ״נִבְלָה וּטְרֵפָה לֹא יֹאכַל לְטָמְאָה בָהּ״, בָּהּ — אוֹתָהּ מְטַמָּא בְּגָדִים בַּאֲכִילָתָהּ וְאֵין נִבְלַת בְּהֵמָה מְטַמָּא בְּגָדִים בַּאֲכִילָתָהּ בִּלֹּא מַשָּׂא, כְּגוֹן אִם תְּחָבָהּ לוֹ חֲבֵרוֹ בְּבֵית הַבְּלִיעָה, אִם כֵּן מַה תַּ״ל? לִתֵּן שִׁעוּר לַנּוֹשֵׂא וְלַנּוֹגֵעַ כְּדֵי אֲכִילָה, וְהוּא כַּזַּיִת (ספרא; נדה מ״ב)׃

וטמא עד הערב. אַף עַל פִּי שֶׁטָּבַל צָרִיךְ הַעֲרֵב שֶׁמֶשׁ׃

מ״א וְכָל־הַשֶּׁרֶץ הַשֹּׁרֵץ עַל־הָאָרֶץ שֶׁקֶץ הוּא לֹא יֵאָכֵל׃

השרץ על הארץ. לְהוֹצִיא אֶת הַיִּתּוּשִׁין שֶׁבַּכְּלִיסִין וְשֶׁבַּפּוֹלִין, וְאֶת הַזִּיזִין שֶׁבָּעֲדָשִׁים, שֶׁהֲרֵי לֹא שָׁרְצוּ עַל הָאָרֶץ אֶלָּא בְּתוֹךְ הָאֹכֶל, אֲבָל מִשֶּׁיָּצְאוּ לָאֲוִיר וְשָׁרְצוּ הֲרֵי נֶאֱסְרוּ (ספרא; חולין ס״ז)׃

לא יאכל. לְחַיֵּב עַל הַמַּאֲכִיל כָּאוֹכֵל; וְאֵין קָרוּי שֶׁרֶץ אֶלָּא דָּבָר נָמוּךְ, קָצָר רַגְלַיִם, שֶׁאֵינוֹ נִרְאֶה אֶלָּא כְּרוֹחֵשׁ וְנָד׃

מ״ב כֹּל הוֹלֵךְ עַל־גָּחוֹן וְכֹל | הוֹלֵךְ עַל־אַרְבַּע עַד כָּל־מַרְבֵּה רַגְלַיִם לְכֹל־הַשֶּׁרֶץ הַשֹּׁרֵץ עַל־הָאָרֶץ לֹא תֹאכְלוּם כִּי־שֶׁקֶץ הֵם׃

הולך על גחון. זֶה נָחָשׁ, וּלְשׁוֹן גָּחוֹן שְׁחִיָּה, שֶׁהוֹלֵךְ שָׁח וְנוֹפֵל עַל מֵעָיו׃

כל הולך. לְהָבִיא הַשְּׁלִשׁוּלִין וְאֶת הַדּוֹמָה לַדּוֹמָה׃

הולך על ארבע. זֶה עַקְרָב׃

כל. לְהָבִיא אֶת הַחִפּוּשִׁית, אשקר״בוט בְּלַעַז, וְאֶת הַדּוֹמֶה לַדּוֹמָה׃

מרבה רגלים. זֶה נַדָּל, שֶׁרֶץ שֶׁיֵּשׁ לוֹ רַגְלַיִם מֵרֹאשׁוֹ וְעַד זְנָבוֹ לְכָאן וּלְכָאן, וְקוֹרִין צינטפי"דש (ספרא):

מ"ג אַל־תְּשַׁקְּצוּ֙ אֶת־נַפְשֹׁתֵיכֶ֔ם בְּכָל־הַשֶּׁ֖רֶץ הַשֹּׁרֵ֑ץ וְלֹ֥א תִטַּמְּא֖וּ בָּהֶ֥ם וְנִטְמֵתֶ֖ם בָּֽם׃

אל תשקצו. בְּאֲכִילָתָן, שֶׁהֲרֵי כְּתִיב נַפְשֹׁתֵיכֶם וְאֵין שִׁקּוּץ נֶפֶשׁ בְּמַגָּע, וְכֵן וְלֹא תִטַּמְּאוּ בַּאֲכִילָתָם:

ונטמתם בם. אִם אַתֶּם מִטַּמְּאִין בָּהֶם בָּאָרֶץ, אַף אֲנִי מְטַמֵּא אֶתְכֶם בָּעוֹלָם הַבָּא וּבִישִׁיבַת מַעְלָה (יומא ל"ט):

מ"ד כִּ֣י אֲנִ֣י יְהוָ֔ה אֱלֹהֵיכֶ֑ם וְהִתְקַדִּשְׁתֶּ֣ם וִֽהְיִיתֶ֣ם קְדֹשִׁ֔ים כִּ֥י קָד֖וֹשׁ אֲנִ֑י וְלֹ֤א תְטַמְּאוּ֙ אֶת־נַפְשֹׁתֵיכֶ֔ם בְּכָל־הַשֶּׁ֖רֶץ הָרֹמֵ֥שׂ עַל־הָאָֽרֶץ׃

כי אני ה' אלהיכם. כְּשֵׁם שֶׁאֲנִי קָדוֹשׁ שֶׁאֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם, כָּךְ וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם — קַדְּשׁוּ עַצְמְכֶם לְמַטָּה:

והייתם קדשים. לְפִי שֶׁאֲנִי אֲקַדֵּשׁ אֶתְכֶם לְמַעְלָה וּבָעוֹלָם הַבָּא:

ולא תטמאו וגו'. לַעֲבֹר עֲלֵיהֶם בְּלָאוִין הַרְבֵּה, וְכָל לָאו מַלְקוּת, וְזֶהוּ שֶׁאָמְרוּ בַּתַּלְמוּד (מכות ט"ז:), אָכַל פּוּטִיתָא לוֹקֶה אַרְבַּע, נְמָלָה לוֹקֶה חָמֵשׁ, צְרָעָה לוֹקֶה שֵׁשׁ:

מ"ה כִּ֣י | אֲנִ֣י יְהוָ֗ה הַמַּעֲלֶ֤ה אֶתְכֶם֙ מֵאֶ֣רֶץ מִצְרַ֔יִם לִהְיֹ֥ת לָכֶ֖ם לֵאלֹהִ֑ים וְהְיִיתֶ֣ם קְדֹשִׁ֔ים כִּ֥י קָד֖וֹשׁ אָֽנִי׃

כי אני ה' המעלה אתכם. עַל מְנָת שֶׁתְּקַבְּלוּ מִצְוֹתַי הֶעֱלֵיתִי אֶתְכֶם; דָּבָר אַחֵר, כִּי אֲנִי ה' הַמַּעֲלֶה אֶתְכֶם: בְּכֻלָּן כְּתִיב "הוֹצֵאתִי" וְכָאן כְּתִיב "הַמַּעֲלֶה", תָּנָא דְּבֵי ר' יִשְׁמָעֵאל אִלְמָלֵי לֹא הֶעֱלֵיתִי אֶת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם אֶלָּא בִּשְׁבִיל שֶׁאֵין מִטַּמְּאִין בִּשְׁרָצִים כִּשְׁאָר אֻמּוֹת דַּיָּם, וּמַעֲלִיוּתָא הִיא גַּבַּיְהוּ, זֶהוּ לְשׁוֹן מַעֲלָה:

מ"ו זֹ֣את תּוֹרַ֣ת הַבְּהֵמָ֗ה וְהָעוֹף֙ וְכֹל֙ נֶ֣פֶשׁ הַחַיָּ֔ה הָרֹמֶ֖שֶׂת בַּמָּ֑יִם וּלְכֹל֙ נֶ֣פֶשׁ הַשֹּׁרֶ֔צֶת עַל־הָאָֽרֶץ׃

מ"ז לְהַבְדִּ֔יל בֵּ֥ין הַטָּמֵ֖א וּבֵ֣ין הַטָּהֹ֑ר וּבֵ֣ין הַחַיָּה֙ הַנֶּאֱכָלֶ֔ת וּבֵ֖ין הַחַיָּ֥ה אֲשֶׁר לֹ֥א תֵאָכֵֽל׃ {פ}

להבדיל. לֹא בִּלְבַד הַשּׁוֹנֶה, אֶלָּא שֶׁתְּהֵא יוֹדֵעַ וּמַכִּיר וּבָקִי בָּהֶן (ספרא):

בין הטמא ובין הטהר. צָרִיךְ לוֹמַר בֵּין חָמוֹר לְפָרָה, וַהֲלֹא כְּבָר מְפֹרָשִׁים הֵם? אֶלָּא בֵּין טְמֵאָה לְךָ לִטְהוֹרָה לְךָ — בֵּין נִשְׁחַט חֻצְיוֹ שֶׁל קָנֶה לְנִשְׁחַט רֻבּוֹ:

ובין החיה הנאכלת. צָרִיךְ לוֹמַר בֵּין צְבִי לְעָרוֹד וַהֲלֹא כְּבָר מְפֹרָשִׁים הֵם? אֶלָּא בֵּין שֶׁנּוֹלְדוּ בָהּ סִימָנֵי טְרֵפָה כְּשֶׁרָה לְנוֹלְדוּ בָהּ סִימָנֵי טְרֵפָה פְּסוּלָה (ספרא):